# STATUTUL DE ȚARĂ CANDIDAT AL REPUBLICII MOLDOVA

## THE STATUS OF “CANDIDATE COUNTRY” OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

**Alina BUTNARU**
Universitatea de Stat din Moldova
e-mail: alinabutnaru@mail.ru

**CZU 327(478):061.1EU**

**Rezumat.** Integrarea europeană a Republicii Moldova constituie una dintre axele strategice fundamentale ale politicii interne și externe, având rădăcini profunde în actele fondatoare ale statului, în special în Declarația de Independență din 1991. Obținerea statutului de țară candidată la Uniunea Europeană, în iunie 2022, a marcat un moment de referință în parcursul european al Republicii Moldova, confirmând atât orientarea pro-europeană a țării, cât și angajamentul ferm pentru modernizare și aliniere la valorile democratice. Articolul analizează etapele esențiale ale acestui proces, începând cu Acordul de Parteneriat și Cooperare din 1994, Planul de Acțiuni UE-RM (2005), Parteneriatul Estic (2009), liberalizarea regimului de vize (2014) și lansarea negocierilor de aderare în 2023. Cercetarea se bazează pe analiza documentelor oficiale naționale și europene și evidențiază rolul reformelor recente, în special reforma justiției prin mecanismul de vetting, ca element central în consolidarea statului de drept. În același timp, sunt subliniate principalele provocări și recomandări strategice pentru accelerarea procesului de integrare: dezoligarhizarea economiei, transparența finanțării partidelor, armonizarea legislativă și implicarea activă a societății civile. Concluzia evidențiază faptul că succesul integrării depinde de profunzimea reformelor interne și de capacitatea Republicii Moldova de a menține un angajament constant față de valorile și standardele europene. Articolul este elaborat în cadrul implementării proiectului Jean Monnet Chair „EU’s role in the emerging international system” (EUREIS), nr. 101126798.

***Cuvinte-cheie:*** *Integrare europeană, Republica Moldova, statut de candidat, reforma justiției, vetting, stat de drept*

**JEL: F55, O52, F53**

**Abstract.** The European integration of the Republic of Moldova represents one of the fundamental strategic directions of its domestic and foreign policy, deeply rooted in the state’s founding acts, particularly the Declaration of Independence of 1991. The granting of EU candidate status in June 2022 marked a milestone in Moldova’s European trajectory, reaffirming both its pro-European orientation and its firm commitment to modernization and democratic development. This article examines the key stages of this process, including the Partnership and Cooperation Agreement (1994), the EU-Moldova Action Plan (2005), the Eastern Partnership (2009), visa liberalization (2014), and the launch of accession negotiations in 2023. The research is based on an analysis of official Moldovan and EU documents

and highlights the significance of recent reforms, notably the justice sector reform through the vetting mechanism, as a cornerstone in strengthening the rule of law. At the same time, it identifies the main challenges and strategic recommendations for advancing the accession process, such as de-oligarchization of the economy, transparency in political party financing, legislative harmonization with the acquis, and the active involvement of civil society. The conclusion emphasizes that the success of European integration depends on the depth and consistency of internal reforms, as well as Moldova’s ability to uphold a sustained commitment to European values and standards. The article has been prepared within the framework of the implementation of the Jean Monnet Chair project “EU’s Role in the Emerging International System” (EUREIS), No. 101126798.

***Keywords:*** *European integration, Republic of Moldova, candidate status, justice reform, vetting process, rule of law*

**JEL: F55, O52, F53**

**Introducere.** Integrarea europeană a Republicii Moldova constituie una dintre axele strategice fundamentale ale politicii interne și externe, fiind profund ancorată în actele fondatoare ale suveranității naționale. Orientarea pro-europeană a fost consacrată explicit încă din Declarația de Independență din 1991, unde a fost afirmată ca parte integrantă a blocului de constituționalitate și ca expresie a aspirațiilor naționale de modernizare și dezvoltare democratică. Această opțiune strategică a fost reafirmată în mod decisiv prin obținerea, în iunie 2022, a statutului de țară candidată la Uniunea Europeană (UE) – moment cu semnificație istorică, ce marchează nu doar o recunoaștere internațională a progreselor realizate, ci și asumarea unui angajament ferm pentru apropierea structurală și normativă de spațiul comunitar european. Acordarea acestui statut a deschis o etapă nouă și complexă în relația bilaterală cu UE, etapă caracterizată prin inițierea unui amplu proces de reforme sistemice, modernizări instituționale și armonizări legislative menite să asigure compatibilitatea deplină cu *acquis-ul comunitar* și integrarea treptată în mecanismele, politicile și valorile fundamentale ale Uniunii.

**Gradul de investigare a problemei la momentul actual, scopul cercetării**. În ultimii ani, tema integrării europene a Republicii Moldova a fost intens abordată în discursul politic, în documentele de politici publice și în literatura de specialitate. Totuși, o analiză comprehensivă a parcursului european din perspectiva constituțională, juridică și instituțională, corelată cu reformele efective realizate după obținerea statutului de candidat, este în continuare necesară. Scopul prezentei cercetări este de a evidenția fundamentele constituționale ale orientării europene, de a analiza etapele și documentele-cheie ale procesului de integrare, precum și de a evalua impactul reformelor recente asupra perspectivelor de aderare. Lucrarea urmărește totodată să formuleze recomandări pentru consolidarea și accelerarea acestui parcurs.

**Materiale utilizate și metode aplicate.** Cercetarea se bazează pe analiza documentelor oficiale naționale și europene, precum Declarația de Independență, Acordul de Parteneriat și Cooperare din 1994, Planul de Acțiuni UE-RM, rapoartele Comisiei Europene privind extinderea și reformele din justiție. Metodologia aplicată este una mixtă, combinând analiza calitativă a normelor juridice și a documentelor strategice cu examinarea cronologică a evenimentelor relevante. De asemenea, sunt incluse studii de caz privind implementarea reformei justiției, în special procesul de *vetting* al judecătorilor și procurorilor, ca indicator al voinței politice și al progresului în consolidarea statului de drept.

**Rezultatele obţinute în baza analizelor ştiinţifice efectuate.** Analiza realizată confirmă faptul că parcursul european al Republicii Moldova este profund ancorat în voința constituțională exprimată încă din 1991, iar progresele înregistrate în relația cu Uniunea Europeană au fost susținute de reforme interne majore. Acordarea statutului de candidat în 2022 a reprezentat un punct de cotitură, determinând accelerarea reformelor, în special în domeniul justiției.

La data de 23 iunie 2022, Consiliul European a acordat Republicii Moldova statutul de țară candidat pentru aderarea la Uniunea Europeană .Parcursul european al Republicii Moldova a început, însă, cu mult timp înainte de anul 2022. Acum 34 de ani, după ce tentativa de lovitură de stat a eșuat, Marea Adunare de la Chișinău a cerut deputaților poporului adoptarea Declarației de Independență [2]. La 27 august 1991 a fost adoptată Declarația de Independență, prin votul nominal și unanim al celor 278 de deputați care s-au întrunit în ședință extraordinară. În al doisprezecelea alineat din Declarația de Independență, Parlamentul Republicii Moldova proclamă [Republica Moldova este un stat suveran, independent și democratic, liber să-și hotărască prezentul și viitorul]. Declarația de Independență, deși nu este un act normativ, este textul constituțional primar și imuabil al blocului de constituționalitate, fapt ce urma să fie confirmat mai târziu prin Hotărâre a Curții Constituționale [În cazul existenței unor divergențe între textul Declarației de Independență și textul Constituției, textul constituțional primar al Declarației de Independență prevalează [2].

Textul Declarației devine astfel superior chiar și Constituției, oferind vectorului european proclamat în al treisprezecelea alineat o relevanță deosebită în acest context [Parlamentul Republicii Moldova solicită tuturor statelor şi guvernelor lumii recunoaşterea independenţei sale, astfel cum a fost proclamată de Parlamentul liber ales al Republicii şi exprimă dorinţa de a stabili relaţii politice, economice, culturale şi în alte domenii de interes comun *cu ţările europene*, cu toate statele lumii, fiind gata să procedeze la stabilirea de relaţii diplomatice cu acestea, potrivit normelor de drept internațional şi practicii existente în lume în această materie. Obligația de aliniere la valorile europene a apărut atunci, când acest lucru a fost consfințit în cel

mai important act al blocului constituțional. Se atestă nu doar existența unei direcții politice, ci și un principiu constituțional obligatoriu.

Începând cu 1994, Republica Moldova și-a consolidat constant relațiile cu UE, inițiind atunci un proces continuu de formalizare și dezvoltare a raporturilor dintre ele. De la adoptarea Declarației și până în prezent, relațiile cu Uniunea Europeană s-au dezvoltat constant, reflectând angajamentul Republicii Moldova față de democrație, stat de drept și valori europene.

*Parcursul european al Republicii Moldova.* „Integrarea europeană este un deziderat fundamental al politicii interne și externe a Republicii Moldova si al Guvernului, al cărui obiectiv este modernizarea și dezvoltarea țării" [3]. Integrarea europeană este atât o opțiune a politicii externe, cât și o direcție a politicii de stat. Parcursul european al Republicii Moldova poate fi analizat în ordine cronologică, începând, prin evidențierea unor evenimente care încep din 1994. Primul pas spre consolidarea relațiilor cu UE a fost făcut la 28 iunie 1994, când a fost semnat Acordul de Parteneriat și Cooperare (APC), care stabilește un parteneriat între Comunitățile Europene și statele membre ale acestora și Republica Moldova. Unul dintre obiectivele acestui acord este „sprijinirea eforturilor depuse de Republica Moldova pentru consolidarea propriei democrații" [4]. La acea perioadă, UE recunoștea fragilitatea democrației care era în proces de dezvoltare, asumându-și prin Acordul de Parteneriat și Cooperare angajamentul de a susține Republica Moldova în a-și consolida statul de drept. Aceasta însemna, în primul rând, garantarea alegerilor libere și corecte, separația puterilor în stat și independența justiției.

În 2005 a fost elaborat Planul de Acțiuni Moldova-UE, elaborat în cadrul Politicii de Vecinătate. Acesta era un plan care stabilea prioritățile esențiale pentru următorii trei ani, cum ar fi aprofundarea comerțului și relațiilor economice, sprijin financiar sporit, Perspectiva avansării dincolo de cooperare spre un grad semnificativ de integrare, inclusiv prin accesul pe piața internă a UE si posibilitatea de a participa progresiv la aspecte cheie ale politicilor si programelor UE [5].

La 7 mai 2009, a fost lansat Parteneriatul Estic - un cadru de cooperare, o inițiativă de a consolida relațiile dintre Uniunea Europeană și cele 6 state membre din Europa de Est, printre care și Republica Moldova. Parteneriatul Estic avea ca scop crearea zonei de comerț liber și liberalizarea regimului de vize în plan bilateral.

Începând cu 28 aprilie 2014 a fost liberalizat regimul de vize pentru cetățenii RM prin modificarea Regulamentului UE nr. 539/2001 privind abolirea obligației de viză pentru călătoriile de scurtă durată pentru cetățenii Republicii Moldova posesori ai pașaportului biometric în spațiul Schengen [6]. De la declararea independenței până în 2014, Republica Moldova a trecut printr-o serie de modificări ce se datorează angajamentului de a se alinia standardelor europene, pregătind

astfel, contextul politic necesar pentru extinderea și avansarea cooperării cu Uniunea Europeană.

Pentru a adera la Uniunea Europeană, există un proces riguros format din 3 etape. Prima etapă este candidatura. O țară care dorește să adere la UE trebuie să depună o cerere de aderare pe lângă Consiliul UE. Consiliul solicită apoi Comisiei Europene să verifice capacitatea țării candidate de a îndeplini criteriile de aderare [7]. După cooperarea progresivă de peste 20 de ani, la data de 3 martie 2022, Republica Moldova a depus oficial cererea de aderare la Uniunea Europeană. Consiliul UE urmează să decidă, pe baza recomandărilor Comisiei Europene dacă acordă sau nu statutul de țară candidat. Consiliul Uniunii Europene a solicitat Comisiei Europene să elaboreze avizul privind cererea de aderare a Republicii Moldova. La 11 și 29 aprilie 2022, Comisia Europeană a expediat autorităților de la Chișinău două secțiuni ale chestionarului de evaluare. Chestionarul de evaluare este destinat analizării gradului de pregătire a a unui stat pentru integrarea europeană. Autoritățile de la Chișinău au emis un răspuns privind situația din țară, reflectând gradul de pregătire pentru aderarea la Uniunea Europeană.

La 17 iunie 2022, Comisia Europeană a emis avizul cu privire la cererea de aderare prin care a recomandat Consiliului UE să i se acorde țării noastre statutul de candidat în situația în care vor fi întreprinse măsuri în mai multe domenii [8]. La 23 iunie 2022, Consiliul European a acordat Republicii Moldova statutul de țară candidat la Uniunea Europeană. După ce a obținut statutul de țară candidat pentru aderarea la UE, Republica Moldova se poate bucura de o serie de beneficii, precum: o perspectivă exactă de aderare la Uniunea Europeană, justiție corectă, instituții publice reziliente, acces la o piață internațională extinsă pentru producătorii moldoveni, dezvoltare durabilă, independență economică și energetică, atractivitate pentru investitori străini, asistență și sprijin pentru realizarea reformelor în domeniile-cheie, acces direct la programe europene [8]. Recomandările formulate de Comisia Europeană sunt direcționate în special spre consolidarea statului de drept. Una dintre aceste recomandări este finalizarea reformei justiției și soluționarea problemelor cu care se confruntă Republica Moldova în materie de justiție. O altă condiție este „dezoligarhizarea” și promovarea conceptului de „dezoligarhizare”, în contextul în care Republica Moldova se confruntă cu probleme suficient de grave în acest plan.

*Obținerea statului de țară candidat* la Uniunea Europeană a generat o serie de angajamente și obligații pentru Republica Moldova, în vederea realizării obiectivelor înaintate de Comisia Europeană [9]. În 2020-2021, datorită angajamentului asumat de noua guvernare pro-europeană, a fost inițiată reforma justiției ca rezultat a neîncrederii cetățenilor în justiția Republicii Moldova. Factorii care au determinat acest fapt sunt corupția sistematică, influențele politice asupra organelor de drept, în

special asupra procuraturii și scandalul de fraudă bancară din 2014, cunoscut și ca "furtul miliardului".

Reforma justiției, demarată in anul 2021, a debutat cu inițierea procesului de elaborare a proiectului legii privind evaluarea integrității etice și financiare a judecătorilor și a procurorilor, numit „procesul de *vetting*".Reieșind din rigorile Constituției și a standardelor internaționale în domeniu, precum și pentru a permite desfășurarea acestei reforme într-un mod cât mai organizat, etapizat și focusat pe categorii de subiecți, procesul de evaluare externă a fost divizat în 3 etape consecutive:

1. Procesul de evaluare a candidaților la funcțiile vacante din Consiliul Superior al Magistraturii, din Consiliul Superior al Procurorilor și din colegiile din cadrul acestor organe de auto- administrare (colegiile disciplinare, colegiile de selecție si carieră, și colegiile de evaluare a performanțelor.
2. Procesul de reformare a Curții Supreme de Justiție și de evaluare a judecătorilor și candidaților pentru funcția de judecători ai C.S.J.
3. Procesul de evaluare externă a judecătorilor din curțile de apel, a judecătorilor din instanțele de fond și a procurorilor, care este divizat în 2 sub-etape:
   - evaluarea judecătorilor și procurorilor din funcțiile și instituțiile cheie;
   - evaluarea celorlalți judecători și procurori din instituțiile de drept.

Comisia de Evaluare a Judecătorilor a fost creată prin Legea nr. 65 din 30.03.2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și a candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție (CSJ).

Prima rundă de pre-*vetting* desfășurată în 2022 a fost un moment de cotitură pentru reforma justiției din Republica Moldova și a fost supravegheat si monitorizat atent de către organele corespunzătoare nou create [10]

În 2023, Comisia pre-*vetting* a respins candidaturile a cinci judecători care au candidat la funcțiile de membri în Consiliul Superior al Magistraturii (CSM). Decizia a fost explicată prin faptul că membrii comisiei au avut „dubii serioase cu privire la respectarea de către candidați a principiilor de integritate etică și financiară" [11]

La 29 februarie 2024,în raportul privind evaluarea lui Mihail LVOVSCHI, candidat la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție, Comisia propune ca Mihail Lvovschi să nu promoveze evaluarea externă din motivul necorespunderii cu criteriul stabilit în articolul 11 alin. (2) lit. a) din Legea nr. 65/2023 "în ultimii 5 ani, acesta a încălcat regulile de etică și conduită profesional a judecătorilor, a procurorilor sau, după caz, a altor profesii într-un mod suficient de serios pentru a-l face incompatibil cu funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție" [12].

În 2023, Comisia Europeană a publicat raportul de extindere, în care a constatat că Republica Moldova a realizat progrese semnificative în vederea realizării recomandărilor formulate de Comisia Europeană. În noiembrie 2023, Comisia Eu-

ropeană a emis o recomandare de deschidere a negocierilor de aderare cu Republica Moldova. În decembrie 2023, liderii UE au decis să deschidă negocierile de aderare cu Republica Moldova și au invitat Consiliul să adopte cadrul de negociere, după finalizarea etapelor relevante prevăzute în raportul Comisiei. În perioada 14-15 decembrie 2023, Consiliul European adoptă un șir de concluzii printre care și decizia de a începe negocierile de aderare cu Ucraina și cu Republica Moldova [4].

În 2024 Republica Moldova a început procesul de *screening bilateral* [13]. Acest proces presupune evaluarea compatibilității legislației naționale cu *acquis-ul UE*. Evaluarea legislației naționale a început cu cel mai important grup de capitole - Valori fundamentale. Astfel, pe parcursul celor două zile, funcționarii publici de la Chișinău prezintă și analizează, împreună cu echipa Comisiei Europene, Capitolul 5 - Achiziții publice, gestionat de Ministerul Finanțelor. Acest domeniu este esențial pentru buna funcționare a oricărui stat democratic, care se referă la utilizarea eficientă a banilor publici. Acest capitol este gestionat de Ministerul Finanțelor [13]

Respingerea candidaților cu probleme de integritate în CSM și Curtea Supremă de Justiție a demonstrat angajamentul autorităților în combaterea corupției în justiție. Progresele în această direcție au fost recunoscute de Comisia Europeană, care, în 2023, a recomandat deschiderea negocierilor de aderare. Decizia Consiliului European din decembrie 2023 de a lansa oficial negocierile a marcat un nou capitol în procesul de integrare europeană.

**Concluzii.** Integrarea europeană a Republicii Moldova nu reprezintă doar o opțiune de politică externă, ci un obiectiv strategic fundamentat constituțional și asumat pe termen lung, încă de la proclamarea independenței. Analiza documentară și cronologică a parcursului european demonstrează o continuitate a angajamentului față de valorile democratice, statul de drept și standardele UE, concretizată prin pași esențiali precum semnarea Acordului de Parteneriat și Cooperare (1994), liberalizarea regimului de vize (2014) și obținerea statutului de țară candidată (2022).

Obținerea statutului de țară candidată la UE, în iunie 2022, a constituit un moment de referință în parcursul politic și instituțional al Republicii Moldova, confirmând orientarea europeană consacrată încă din Declarația de Independență din 1991. Acest traseu strategic, inițiat oficial prin semnarea Acordului de Parteneriat și Cooperare din 1994, a fost marcat de etape esențiale, precum liberalizarea regimului de vize în 2014 și lansarea negocierilor de aderare în 2023.

Procesul de integrare europeană presupune însă implementarea unui set complex de reforme structurale, cu impact direct asupra funcționării statului și asupra coeziunii sociale. Reforma justiției, demarată în 2021 prin mecanismul de evaluare externă a integrității (vetting), a evidențiat potențialul real de depolitizare și profesionalizare a sistemului juridic. Deciziile de respingere a candidaților cu probleme de

integritate pentru funcții în Consiliul Superior al Magistraturii și în Curtea Supremă de Justiție constituie indicatori pozitivi ai voinței politice de consolidare a statului de drept, însă extinderea și aprofundarea acestui proces rămân prioritare.

Pentru accelerarea integrării, se impun măsuri strategice, între care: consolidarea statului de drept și asigurarea independenței efective a procurorilor și judecătorilor; dezoligarhizarea economiei; creșterea transparenței în finanțarea partidelor politice; armonizarea legislativă cu acquis-ul comunitar în domenii-cheie; formarea continuă a funcționarilor publici; consolidarea suportului public prin campanii de informare; și implicarea activă a societății civile în procesul decizional european. Drept urmare, succesul integrării europene depinde de viteza, coerența și profunzimea reformelor interne. Republica Moldova se află în fața unei oportunități istorice de a-și consolida democrația, de a-și moderniza economia și de a se transforma într-un stat european prosper. Realizarea acestui obiectiv strategic necesită o implementare consecventă a reformelor, susținută de o cooperare strânsă cu instituțiile UE și de un sprijin public stabil și informat.

**Referințe bibliografice**

1. Cuvînt introductiv la Conferinţa ştiinţifică: „20 de ani de la proclamarea independenţei Republicii Moldova”. 24.08.11. [online]. Disponibil: https://www.duca.md/node/369 (vizitat: 11.04.2025)
2. Legea privind Declaraţia de independenţă a Republicii Moldova nr. 691-XII din 27.08.1991. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. nr.11-12/103, 118 din 1991. [online]. Disponibil: https://www.constcourt.md/pageview.php?l=ro&id=276&idc=11 (vizitat: 11.04.2025)
3. Hotărâre privind interpretarea articolului 13 alin. (1) din Constituţie în corelaţie cu Preambulul Constituţiei şi Declaraţia de Independenţă a Republicii Moldova (Sesizările nr. 8b/2013 şi 41b/2013). [online]. Disponibil: https://www.constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/h_36_2013.pdf (vizitat: 12.04.2025)
4. Integrare europeană – scurt istoric. [online]. Disponibil: https://mf.gov.md/sites/default/files/scurt%20istoric%20integ%20ue.pdf (vizitat: 12.04.2025)
5. Protocol la Acordul de parteneriat și cooperare de instituire a unui parteneriat între Comunitățile Europene și statele membre ale acestora, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte, referitor la un acord-cadru între Uniunea Europeană și Republica Moldova privind principiile generale de participare a Republicii Moldova la programele Uniunii. [online]. Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A22011A0119(01)&from=EN (vizitat: 13.04.2025)

6. Plan Nr.402 din 22-02-2005 PLANUL DE ACȚIUNI* UE-MOLDOVA În: Tratate Internaționale. 30-12-2006 Nr.38 art.402. [online]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=116837&lang=ro (vizitat: 13.04.2025)
7. Dialogul RM-UE privind liberalizarea regimului de vize. [online]. Disponibil: https://mfa.gov.md/ro/content/dialogul-rm-ue-privind-liberalizarea-regimului-de-vize (vizitat: 13.04.2025)
8. Extinderea UE. [online]. Disponibil: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/eu-enlargement_ro (vizitat: 13.04.2025)
9. Onisim, Milena. Ce reprezintă statutul de țară candidată la aderarea la UE? Beneficiile acestuia și pașii următori pe care trebuie să-i întreprindă R. Moldova. [online]. Disponibil: https://www.zdg.md/importante/ce-reprezinta-statutul-de-tara-candidata-la-aderarea-la-ue-beneficiile-acestuia-si-pasii-urmatori-pe-care-trebuie-sa-i-intreprinda-r-moldova/ (vizitat: 13.04.2025)
10. Nota informativă la proiectul Legii privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor. [online]. Disponibil: https://justice.gov.md/sites/default/files/1.3_nota_informativa.pdf (vizitat: 13.04.2025)
11. Nadejda Coptu. „Nu îndeplinesc criteriile de integritate". Cinci judecători nu au trecut evaluarea comisiei pre-vetting. [online]. Disponibil: https://moldova.europalibera.org/a/nu-îndeplinesc-criteriile-de-integritate-cinci-judecători-nu-au-trecut-evaluarea-comisiei-pre-vetting/32207396.html (vizitat: 13.04.2025)
12. Lege Nr. 65 din 30-03-2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și a candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție. În: Monitorul Oficial. 06-04-2023. Nr. 117-118 art. 192. [online]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=140455&lang=ro (vizitat: 13.04.2025)
13. Republica Moldova a început cea de-a doua etapă a negocierilor de aderare la UE - screening-ul bilateral. https://mf.gov.md/ro/content/republica-moldova-început-cea-de-doua-etapă-negocierilor-de-aderare-la-ue-screening-ul